

Ve de la pàgina 1

Les teories educatives del món diuen que concentracions d'aquesta mena són altament contraproduents per als xiquets i que solidifiquen la marginalitat, però no és prou perquè no s'hi donen. "L'escola és una casa senyorial antiga, no té pati, no està condicionada, és vella, les aules són habitacions, el soroll és terrible", apunta Ponce. "La sort és que el professorat és magnífic. Ha sabut connectar amb les mares dels xiquets, vincular les famílies per a intentar traure els fills d'un destí predeterminat".

Aqueix professorat va acordar amb la parella de fotògrafs que, per amistat, feren una foto a cada alumne amb la seua família. Era el regal que faria l'escola als xiquets en arribar el final del curs del 2008. "Quan veiérem l'escola i les famílies, ens adonàrem que seria important donar a conèixer aqueixa realitat", opina Rovira. "Utilitzarem un equip molt important, el mateix que fem servir quan fotografem una supermodel, un músic famós o Bertarelli [el multimilionari propietari de l'Alinghi]". "Això els va sorprendre molt", explica Ana Ponce, "no esperaven un desplegament tècnic d'altíssim nivell".

Com tothom sap, la prolongació de Blasco Ibáñez somniada per Rita Barberá partirà en dos bocins el tradicional barri del Cabanyal. "Ni tan sols sabem quantes d'aquestes famílies s'hi veuran afectades", explica Rovira. No obstant això, fa un quant temps ja es va produir un dur realotjament —és a dir, expulsió— de nuclis gitanos de la zona. El Cabanyal, com Natzaret, o altres espais valencians vinculats a la mar, sempre han tingut habitants d'aquesta ètnia. "El meu avi ajudava els mariners i venia peix", recorda Manuel Fernández, ara amb més de 30 anys, gitano que prové dels Poblatos Marítims, però que ara no hi viu. "La meua famí-

Fotografia de la sèrie *Retrats de família*, d'Ivo Rovira i Ana Ponce.

lia va marxar perquè des de fa molt de temps sentien parlar de l'ampliació". "Tot gitano que ha pogut ha venut la casa per si de cas", explica. Ara es barregen els anomenats gitanos valencians —és a dir, els que provenen de famílies que sempre han estat vinculades a la zona— amb gitanos que han arribat d'altres llocs, moltes vegades de fora de València, moltes vegades des del camp. En molts casos, les condicions d'aquests últims han estat dures. La droga i la deixadesa política per solucionar problemes de convivència han complicat molt les coses. No és estrany escoltar comentaris al barri sobre el fet que s'ha permès la marginalitat —i també l'okupació— per a afavorir el pla de Barberá, siga això real o no.

"Alguna família no ens ha permès exposar les fotos", diu Rovira,

La droga i la deixadesa política han complicat molt les coses

"però no ha estat la tònica general". "Potser la gent no sap", continua, "que hi ha molts evangèlics a la zona, i fins i tot una de les famílies de l'exposició és la d'un pastor d'aquesta religió". Pastor és el càrrec que té el pare de la xiqueta assassinada Mari Luz, que ha acabat convertint-se en una mena de símbol. "Els evangèlics odien la droga, odien la delinqüència, odien el contacte amb aqueixos dos elements". "Avui en dia, les famílies de tota la vida i els gitanos del culte

predominen als grans barris valencians", diu Nieves, gitana que coneix bé el Cabanyal, "però són les famílies que resulten veritablement problemàtiques les que els païos identifiquen com a gitanes". "Probablement, de la resta pensen que, un dia o un altre, acabarem com aquests, i per això ens posen a tots al mateix sac".

Les fotografies de Rovira i Ponce aposten per una altra manera d'entendre les persones i, també, les relacions. "Hem intentat ensenyar famílies com això mateix, i ens hem intentat allunyar de tot prejudici", comenta Ana. "Però també hem fugit tant com hem pogut del paternalisme i del favoritisme", afegí Rovira. Sembla que tenen una bona fórmula per a canviar una mica les coses. O, si més no, per a intentar-ho.

UN PAÍS DE PARAULES

Ser sense ser

El cos deshabitad

Esperança Camps

Edicions Proa

Barcelona, 2009. 246 pàgines

FRANCESC CALAFAT

El cos deshabitad comença amb una obertura que recorda *Em dic vermell* d'Orhan Pamuk. Acaba de faltar en un accident el narrador i des de la mort inicia el seu relat. És un bon colp d'efecte que Esperança Camps sap aprofitar i fer créixer. Ja tenim un jugador. A continuació, ens presenta l'altre, la dona, trasbalsada, que seguirem en les reaccions posteriors a la tragèdia: la vetla, el soterrament i la soledat i els pes de la casa deserta. Tots dos repassen la pel·lícula de la seua vida. La novel·la s'encadena com una combat a dues veus que escenifiquen les discòrdies, el desamor, que defineixen la seua relació, però malgrat això aconsegueixen una certa manera de conviure —és un dir— sense ferir-se —també és un dir. Una comèdia de grans efectes teatrals, que permet a cadascú fer la seua. Si més no, és això el que pensen. Són com el cel i la terra: ell, escriptor, exprogre i descurat, viu obsedit pel món de paraules i arrossegava un amor de joventut no correspost. Ella, per contra, fugí dels compromisos i de fugir massa en les preguntes serioses, i la fascinen les convencions socials, el *glamour*, la sensació vital de les formes. Tot i la

voluntat, no poden escapar del ressentiment i dels retrets. La seua relació deixa al descobert tot un seguit de pors i d'imptències que fan que els dos es troben relativament còmodes en el coixí de la impostura.

Una altra esfera temàtica és la literatura, la dèria i el goig per escriure, que té com a contrapartida la desesperació dels moments de sequera. No hi falten els dubtes i la interrogació sobre el sentit de tot plegat, ja que plana sobre el novel·lista la pregunta indefugible de si la seua obra no deu ser una

Gran part de la credibilitat de la novel·la és fer viable la veu des de la mort

mentida immensa, perquè moltes de les vivències i de les intensitats que ha fabricat no tradueixen una experiència viscuda, sinó buits i desitjos no acomplerts. L'eix clau és la mort, ja que és l'estat —o el no-estat— des d'on parla el narrador: ens descriu les sensacions físiques i anímiques, els contactes amb la mort al llarg de la vida, com s'imaginava que seria el col·lapse definitiu i la realitat última, que res no té a veure amb la prevista. El fet de ser sense ser el fa agosarat i li permet dir les coses de manera directa; gaudeix, ara, de ser cruel

Esperança Camps. / MÓNICA TORRES

amb ell i amb els altres. Gran part de la credibilitat de la novel·la és fer viable la veu des de la mort, i l'autora se'n surt bé, ja que l'estira i la manipula amb convicció i desimboltura.

He volgut deixar per al final el caramel de la trama, un àmbit d'intriga i d'incògnites. El protagonista confessa aviat que ha assassinat el seu veí, un alemany ja gran, culte i bona persona, però que en realitat havia sigut un jove metge nazi. Ho fa perquè una omnipresent i invisible organització, que captura aqueixa mena de criminals de guerra,

l'obliga a executar-lo. Com a recompensa, li serà permès fer-ne una novel·la i guanyar un premi de prestigi. Tot va a la perfecció i, fins i tot, es troba còmode en el seu paper. Els dubtes li sorgeixen després: no deu ser una trampa del mateix veí, que ja està fart de viure? La mà invisible que tot ho ha dirigit no deu voler desfer-se de la seua persona perquè no n'hi haja cap prova? Aquest és l'esquer de la novel·la per a mantenir les expectatives del lector.

En l'obra d'Esperança Camps veiem una progressió fantàstica i comprovem que es troba a gust en la pell i en la ment d'un personatge. En aquesta novel·la s'encara amb situacions de complexitat extraordinària. Alguns lectors potser dubtaran de l'ús que hi fa d'una qüestió tan difícil com és el nazisme, que només toca per damunt. Afortunadament

El cos deshabitad aposta també per altres eixides que ajuden a mantenir la trama. El més valuós del llibre és, sens dubte, una prosa que té molla i un estil amb nervi, capaços de donar prou consistència als personatges. L'autora és eficaç a l'hora de paular la història, de dominar la tensió, ja que la puja, l'atura, la repren i la carrega de graus segons convé al dramatisme de la història. En definitiva, *El cos deshabitad* és una novel·la que juga molt bé a contar una història que roda amb naturalitat amb l'objectiu d'aconseguir els seus fins.

Ningú a casa

MANUEL BAIXAULI

Diu Josep Palàcios que, d'adolescent, quan al vespre eixia d'escola i enfilava cap a casa pel carrer de Sant Josep de Sueca, en passar per davant la casa número deu sentia, enmig del silenci, el teclieg inquietant d'una màquina d'escriure. Palàcios ignorava aleshores que ell mateix seria escriptor, que tecleria sovint —al vespre, però també al matí o a la nit— en una màquina d'escriure, i que l'home que tecljava en aquella màquina, un cert Joan Fuster, esdevindria el seu millor amic. Ignorava, també, que un dia recordaria amb nostàlgia aquell teclieg enmig del silenci.

Això m'ha vingut al cap quan S. M., alumna meua de Pintura, m'ha portat a classe una foto antiga, en blanc i negre. "El meu marit ho veia de tant en tant, en passar pel carrer de Sant Josep, i ho trobava curios", m'ha dit. "En aquells temps era aficionat a la fotografia, i ell mateix es revelava les còpies. Un dia en feu un record". Què hi ha, en la imatge? Un tros de finestra de la casa número deu del carrer de Sant Josep, amb la reixa de ferro forjat en primer terme, i amb un paper enganxat amb cinta adhesiva al vidre. "No hi ha ningú a casa", diu la nota, escrita a mà, en majúscules. Fuster la posava cada volta que eixia de viatge.

Fa disset anys que Fuster faltà. Sueca és un poble cada dia menys tranquil, els seus carrers suporten, també al vespre, soroll de trànsit. Jo, que d'adolescent passava poc pel carrer de Sant Josep, hi visc amb la meua dona i els meus fills, paret per paret amb ca Fuster. Vinguérem quan ell ja no hi era, no n'arribàrem a ser veïns. Abans, a penes l'havia tractat. La seua era una casa gran, de llaurador ric, amb corral i pallissa, amb façana d'estil neogòtic. Ell l'ompli de llibres, d'escultures, de quadres... Ara, reformada, és un centre on un pot consultar la biblioteca i els documents personals de l'escriptor; on, de tant en tant, es fan concerts, visites guiades, tertúlies, conferències, cursos, exposicions... El que no se sent, ja, és aquell teclieg inquietant, aquella màquina d'escriure tradicional. Als matins hi treballen dues o tres persones, a les vesprades ocasionalment hi ha algú. De nit, ningú.

De nit, des del llit, sent, enmig del silenci, una màquina que s'engega i s'atura, reiteradament, sense punt final. Un soroll també inquietant. No és el teclieg d'una màquina d'escriure. (Qui en teclja, avui, de màquines d'escriure? Fins i tot Palàcios n'ha deixat d'usar, no perquè haja passat a l'ordinador, com seria lògic, sinó perquè escriu amb llapis). No, no és un teclieg, el que sent; és una màquina d'aire condicionat, que manté la temperatura idònia per a conservar els papers.

A voltes, quan em desperte de matinada, recorde el record de Palàcios, i jo mateix, que també he esdevingut, amb el temps i sense haver-ho previst, escriptor, em note algun armari buit dins del cap, algun arxiu definitivament perdut, una profunda nostàlgia d'aquell teclieg abolit.